

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата культурології, професора

Горбаня Юрія Івановича

на дисертаційну роботу

Ломачинського Богдана Геннадійовича

«Феномен інформаційної культури у комунікаційному просторі бібліотеки» подану до публічного захисту на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна, архівна справа»

Актуальність теми дисертаційного дослідження. В умовах глобальних викликів, спричинених геополітичним протистоянням та динамікою цифрової доби, людство стикається з ризиками, що потребують нових стратегій адаптації. Перехід від інформаційного суспільства до суспільства знань висуває на перший план безперервне навчання як необхідну умову розвитку особистості. У цьому контексті бібліотеки залишаються ключовими інституціями, що забезпечують збереження та трансляцію соціокультурної пам'яті, сприяючи формуванню інформаційної культури. Остання розглядається як універсальний феномен культурогенезу, що поєднує знання, уміння й навички, необхідні для створення матеріальних і духовних цінностей у різні історичні епохи.

На початку XXI століття цифровізація суспільства зумовила появу нового соціокультурного явища – «цифрової людини», що визначило нові виклики для бібліотек. Серед них – необхідність розвитку цифрових компетентностей фахівців, оцифрування ресурсів, подолання цифрової нерівності та оптимізація використання інформаційних технологій. Поширення Інтернету трансформувало моделі доступу до інформації, актуалізувавши переосмислення традиційних бібліотечних практик і перехід до віртуалізації послуг.

У таких умовах особливого значення набуває системна підготовка бібліотечних працівників до роботи в цифровому середовищі, що забезпечує якісне інформаційне обслуговування користувачів у фізичному та онлайн-форматі. Водночас бібліотеки мають виконувати інтегративну функцію –

поєднувати класичні форми з новітніми цифровими сервісами, створюючи гармонійний баланс між традицією та інновацією. Саме це робить їх важливими осередками збереження культурної ідентичності в умовах глобальних трансформацій.

Тема дослідження є своєчасною, теоретично і практично значущою, оскільки сприяє організації дієвої системи співпраці бібліотек, освітніх закладів, засобів масової інформації, громадських організацій у напрямі формування стратегії інформаційної культури українського суспільства як ефективного чинника забезпечення його інформаційної безпеки.

Зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано в межах науково-дослідних робіт за темами «Бібліотечно-інформаційний комплекс в умовах трансформації наукових комунікацій» (2020 – 2022 рр; державний реєстраційний номер 0119U102405) і «Теоретичні та прикладні аспекти організації діяльності бібліотечно-інформаційного комплексу в сучасних умовах» (2020 – 2022 рр; Державний реєстраційний номер 0123U100642) Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційної роботи. Ознайомлення зі змістовним наповненням дисертації та публікаціями здобувача дозволяє зробити висновок про те, що наукові висновки, положення та рекомендації, сформульовані у дисертації, характеризуються належним рівнем обґрунтованості та достовірності. Це підтверджується аналізом переліку використаних джерел (484 джерела, з них – 138 англомовні), обсягом проаналізованих теоретичних та емпіричних даних, широким спектром публікацій за темою дисертаційної роботи, обговоренням отриманих результатів на міжнародних та всеукраїнських науково-теоретичних і науково-практичних конференціях (14 конференцій).

Найбільш суттєвими є результати, що містяться у дисертації. Подане на захист дисертаційне дослідження Ломачинського Богдана Геннадійовича на

тему «Феномен інформаційної культури у комунікаційному просторі бібліотеки», характеризується науковою новизною, зокрема тим, що вперше теоретично обґрунтовано роль інформаційної культури бібліотек як цілісної багаторівневої системи соціально-комунікаційної взаємодії у протидії консцієнтальним війнам сучасності на особистісному, груповому та суспільному рівнях з урахуванням аналітичної та методологічної компонентів. У роботі узагальнено і удосконалено наукові підходи до постаті нового користувача бібліотеки цифрової доби – цифрової людини, що зумовлює необхідність формування бібліотеки цифрової доби як відкритої системи, яка рухається до читача, назустріч його інформаційним потребам в умовах жорсткої інформаційної конкуренції, пропонуючи інформацію національно-свідомого спрямування, формуючи його світоглядні, пізнавальні та ціннісні орієнтири у протидії консцієнтальним загрозам сучасності. Дисертантом запропоновано модель інформаційної культури сучасної бібліотеки з активним залученням аналітико-комунікативної компоненти, спрямованої на розширення можливостей знаннєвого обслуговування та сприяння процесу управління знаннями.

Теоретичне і практичне значення результатів дисертації полягає у можливості застосування розроблених науково-методичних засад для організації ефективної системи взаємодії бібліотек, освітніх інституцій, засобів масової інформації та громадських організацій у процесі формування стратегії розвитку інформаційної культури українського суспільства. Такий підхід розглядається як дієвий інструмент зміцнення його інформаційної безпеки. Отримані результати дослідження мають практичний потенціал для використання у розробленні методичних рекомендацій, спрямованих на підвищення рівня інформаційної культури в різних сферах інформаційно-комунікаційної діяльності, що, у свою чергу, сприятиме ефективному функціонуванню суспільства в умовах цифрової трансформації.

Наукова обґрунтованість результатів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації.

Теоретичні положення спираються на міждисциплінарну методологію: зокрема, залучення синергетичного, міждисциплінарного, системного підходів, а також структурного, функціонального, діалектичного та компаративного методів уможливило належне розкриття поставлених завдань. У межах дослідження з метою емпіричного вивчення актуального стану інформаційної культури бібліотек у контексті цифрової трансформації було застосовано метод анкетування. Це демонструє сформованість у здобувача системного і рефлексивного мислення, навичок аналізу, синтезу, оцінювання, проектування наукового процесу.

Повнота викладу основних результатів дослідження в опублікованих працях. У дисертації представлено широке поле апробації: участь у численних міжнародних і всеукраїнських конференціях. У 24-х наукових публікаціях повністю висвітлено основні результати дослідження. Опубліковано 5 статей у фахових наукових виданнях України за напрямом 029 (що відповідає вимогам МОН), 4 статті в наукових журналах (категорія Б), підрозділ у колективній зарубіжній монографії та 14 тез конференцій. Це свідчить про високий рівень наукової культури, системність у подачі матеріалу та обґрунтованість авторських позицій.

Структура та зміст дисертації, її самостійність, завершеність, відповідність вимогам щодо оформлення й обсягу. Представлена робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків до кожного з розділів, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Зміст: логічно побудований, внутрішньо взаємопов'язаний, охоплює як теоретичні, так і практичні аспекти проблеми.

Дисертаційне дослідження підготовлене українською мовою, науковим стилем. Обсяг : 317 сторінок, з яких 220 сторінок основного тексту. Це відповідає вимогам до дисертації на здобуття ступеня доктора філософії.

Структура роботи демонструє високий рівень самостійності: власна класифікація, авторські визначення (наприклад, «комунікаційного простору бібліотеки», «інформаційної компетентності бібліотекаря», «інформаційної

культури бібліотеки»; «цифрового читача бібліотеки»; «бібліотечних практик»). Робота містить чітко сформульовані висновки, які відповідають завданням і меті, запропоновано рекомендації для покращення діяльності бібліотек.

Дотримання академічної доброчесності у дисертації та наукових публікаціях. Відсутність академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. У тексті всі цитати супроводжуються посиланнями на джерела. Ознак фабрикації і фальсифікації не виявлено.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Позитивно оцінюючи сукупність авторських наукових розробок і пропозицій, необхідно вказати на окремі дискусійні питання, що потребують уточнення.

1. В українському нормативно-правовому полі відсутнє чітке визначення поняття «інформаційна культура» в широкому контексті його застосування. Наскільки доцільно вважати означене поняття узагальнюючим щодо понять «медіакультура» та «цифрова культура»?

2. У дисертаційному дослідженні автор детально аналізує етапи розвитку інформаційної культури в різні історичні періоди (с. 69 - 64). Однак, недостатньо чітко визначені позиції щодо взаємозв'язку і взаємозумовленості технологічного розвитку цивілізації та інформаційної культури, що потребує уточнення і конкретизації.

3. В дисертаційному дослідженні слушно відзначається роль електронних бібліотек у репрезентації національної культурної спадщини. Однак, варто деталізувати ті проблеми, з якими зіштовхуються бібліотечні працівники на шляху популяризації вітчизняних електронних бібліотек серед користувачів.

4. В умовах повномасштабного вторгнення актуалізується роль бібліотек у формуванні інформаційної безпеки суспільства. Доцільно уточнити, наскільки ефективними є заходи, які проводять українські бібліотеки з метою підвищення рівня інформаційної культури користувачів бібліотек у протидії консцієнтальним загрозам сучасності.

Висловлені побажання та зауваження не є принциповими та не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи Ломачинського Богдана Геннадійовича, яка виконана на високому науково-методологічному рівні та визначається науковою новизною, теоретичною та практичною цінністю.

Загальний висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам. Дисертаційна робота Ломачинського Богдана Геннадійовича «Феномен інформаційної культури у комунікаційному просторі бібліотеки», представлена на здобуття ступеня доктора філософії є актуальним, самостійним, завершеним науковим дослідженням, містить обґрунтовані результати. За змістом відповідає спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа, а також вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 зі змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 341 від 21 березня 2022 року та № 507 від 03 травня 2024 року, вимогам до оформлення дисертації, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, а її автор – Ломачинський Богдан Геннадійович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 029 – «Інформаційна, бібліотечна, архівна справа».

Офіційний опонент:

кандидат культурології, професор,
завідувач кафедри інформаційної діяльності
та зв'язків з громадськістю
Київського національного університету
культури і мистецтв

Юрій ГОРБАНЬ

Підпис	<i>Ю. Горбань</i>	Засвідчую.
Начальник ВК	<i>С. Кривий</i>	ВІДДІЛ КАДРІВ
“	”	20. 11. 2024 р.